

9 december 2018

De weg vrij maken

Lezingen: Baruch 5, 1-9; Filippenzen 1, 3-11; Lucas 3, 1-6;

In deze periode van het nieuwe kerkelijke jaar zijn we ritueel op weg naar een nieuwe geboorte, en in dat beeld zien we uit naar de vervulling van onze verwachtingen. Die verwachtingen hebben het aspect van uitzien naar heil, naar nieuw leven, naar toekomst in de vervullende betekenis van het woord.

De schrijvers van de teksten bedienen zich van verschillende beelden en zij spreken ieder vanuit een eigen optiek: de terugkeer uit ballingschap, de komst van de Messias en diens wederkomst.

De profeet Baruch vertelt aan Jeruzalem het hoopvolle perspectief van de terugkeer van de verdreven kinderen van Israël uit ballingschap. De tijd van rouw en verdriet is voorbij want de Eeuwige herinnert zich weer aan zijn verbond en de leden van het volk worden herenigd in het land Israël. Alles wat de terugkeer van de verdreven mensen zou verhinderen wordt weggenomen. Israël wordt in de oorspronkelijke glorie in ere hersteld. En dat is de boodschap die de schrijver van Baruch aan zijn geloofsgenoten wil medelen. Een blijde boodschap van bemoediging en hoop. Vrede en verlossing door gerechtigheid en godsvrucht.

Toch zit er nog een laag onder deze tekst. Baruch was secretaris en leerling van Jeremia en leefde zo rond zeshonderd voor onze jaartelling, net voor en aan het begin van de Babylonische ballingschap. Hierdoor klinkt de tekst als een bemoediging voor het in Jeruzalem achtergebleven deel van het volk Israël. De hoop dat eens de anderen zouden terugkeren. Maar de tekst die we onder de naam van Baruch kennen, dateert uit de tweede eeuw voor onze jaartelling. Er is sprake van een ander soort ballingschap. Het land is bezet door een vreemde cultuur en verdeeld door burgeroorlog. De tekst van Baruch is dus verzetsliteratuur. De schrijver publiceert onder het pseudoniem van een vroegere profeet om de dingen te kunnen zeggen die hij zijn geloofsgenoten wil medelen. Er komt een tijd dat het volk voorgoed bevrijd zal zijn. Alle beletselen die men nu ervaart, zullen weggenomen zijn. Geen censuur, geen onterechte belastingen, geen beperkingen in de uitoefening van de godsdienst, geen martelingen en geen executies. Maar in plaats daarvan vrede zonder hindernis, gesymboliseerd door het vlakke, ongehinderd begaanbare, land. De sluier van verdriet zal worden weggenomen. God zal zijn volk in zijn verbond herstellen. De oneer en schande zullen plaats maken voor eer en respect.

Het herstel vindt niet zomaar plaats. Daar is wel iets voor nodig van de kant van het volk zelf. Het volk zelf moet zich ook herstellen in zijn relatie met God en pas dan en daardoor kan Gods heil zichtbaar worden. In de lezing van Baruch wordt dat weergegeven met godsvrucht en gerechtigheid. Eer geven aan God en rechtvaardig handelen jegens de medemens gaan hand in hand. Het een kan ook niet zonder het ander.

Een ommekeer brengen in de levenssituatie kan alleen maar door een ommekeer in de levenshouding.

Dit nu is ook de boodschap die Johannes de Doper brengt. Hij roept op tot een doopsel van bekering

als de manier om de weg te banen voor die nieuwe toekomst, voor de komst van de Messias. Hier wordt Jesaja geciteerd om duidelijk te maken hoe de weg voor de Heer gebaad moet worden.

We zien twee bewegingen: Bij Baruch baant God de weg voor de ballingen van Israël om terug te keren naar Jeruzalem als beeld van de thuiskomst en de vrede met God. Bij Lucas klinkt een oproep van één die roept in de woestijn om de paden voor de Heer recht te maken.

Zowel de opgang naar Jeruzalem als de komst van Christus vertegenwoordigen de vervulling van een messiaanse verwachting. De inlossing van de belofte voor een toekomst van vrede en onbedreigd leven, de hoop op toekomst überhaupt. Johannes benadrukt de menselijke kant van de vervulling van het verbond wanneer hij oproept tot bekering, hetgeen door Lukas wordt beschreven als de weg van de Heer banen. Bij het citaat van Lucas uit Jesaja gaan de inspanning van mensen en de genade van God hand in hand.

Dat is een belangrijk gegeven. Er is geen sprake van eenzijdigheid, maar van een verbond. En een verbond heeft partners die aangesproken kunnen worden op de naleving ervan. Natuurlijk is het verbondsaanbod van God helemaal zijn initiatief. Maar als het aanbod vruchtbaar wil zijn, moet het ontvangen kunnen worden en moet het ook een vervolg krijgen.

Met andere woorden: we moeten in ons hart de weg banen (en Gods geest helpt ons daarbij), we moeten de innerlijke obstakels weghalen om Hem te kunnen ontvangen die tot ons komen wil. Hij die in ons wil mens worden. En vervolgens mogen we van die menswording getuigenis afleggen. De weg banen voor die nieuwe werkelijkheid is een beweging van twee kanten, zou je kunnen zeggen. Het komt op ons toe en we faciliteren het.

Daarbij is het in onze gelovige beleving lang niet altijd duidelijk waar het initiatief ligt en waar de beweging vandaan komt. We zijn zowel op weg naar Kerst als in verwachting van de Komende. Als het goed is bewegen we naar elkaar toe. Daarbij is de beweging van verwachten een ander soort bewegen dan de beweging van komen. De beweging van de ouders in de verwachting van hun kindje is een andere dan de beweging van het kindje op weg naar de geboorte. Maar op een gegeven moment komen die wel bij elkaar... en dan gebeurt het wonder.

Zo gaat het ook met de Messias, en met name met het komen van het messiaanse rijk. Je kunt het zien als een ontmoeting van het verlangen van mensen naar heil en heelheid en van het verlangen van God om zich te openbaren in zijn schepping.

In Christus is de menswording een geloofsfeit. Wij echter zijn hier en nu op weg naar de vervulling ervan. Wij leven in de tijd tussen de komst en de voltooiing van die komst die wordt voorgesteld als de wederkomst van Christus in heerlijkheid.

En elk jaar weer brengen we ons in herinnering wat die menswording en die komst van Christus voor ons betekenen. We denken erover na en proberen in ons de weg te banen, opdat de Eeuwige ook in ons mens mag worden en wij mensen mogen worden waarin God aan het licht kan komen; getuigen mogen zijn van Gods aanwezigheid in deze wereld die nood heeft aan licht, hoop en toekomst. Dat wij momenten worden van Gods openbaring. Dat in ons en door ons duidelijk mag worden dat onze God niet een God van doden is, maar dat Hij een God van levenden is en dat Hij leeft in ons.

God heeft het initiatief met ons al genomen. Hij reikt ons zijn liefde aan en zijn verbond en nodigt ons uit in dat verbond te gaan staan en naar die liefde te leven. Daarom bidt Paulus voor zijn gemeente in Filippi dat God het goede werk dat Hij in hen begonnen is, ook mag voltoeien tegen de dag van Christus Jezus. Dat is de wederkomst in heerlijkheid, de dag van het vervulde heil. De eerste dag, waarop de gemeente deel heeft gekregen aan het Evangelie en de dag van Christus Jezus staan met elkaar in verbinding. Wat daar begonnen is zal op die dag worden voltooid. Maar Paulus bidt ook dat de gemeente mag onderscheiden waar het op aan komt. Dit onderscheiden betreft niet zozeer de geleerdheid, maar een wijsheid van het hart door het geloof. Het gaat om de kennis die voortkomt uit liefde en wel de liefde voor God en de liefde voor de medemens. Alleen die liefde openbaart de kennis omtrent het rijk van God, ofwel het messiaanse rijk. Het toont niet alleen de kennis, maar laat ook zien hoe we kunnen handelen. Die liefde maakt ons gaaf en heel, of, zoals Paulus zegt rein en onberispelijk. Woorden die van doen hebben met onze oorspronkelijke en bedoelde heelheid en zuiverheid.

Dat vraagt dat we niet leven naar onszelf toe, maar gericht staan op Hem en op onze naaste. De weg naar de hemel, zou je kunnen zeggen, loopt niet via onszelf, maar langs de medemens. Net zoals onze menswording niet verloopt langs de weg van de individualiteit, maar langs de weg van relatie en verbondenheid.

Daarom is het belangrijk dat we ons bekeren, ons omkeren. Een weg gaan van gerechtigheid en van Gods aanhankelijkheid. Van mededogen en liefdevolle verbondenheid met al wat leeft.

Dat we de obstakels tussen God, de medemens en onszelf wegnemen en de weg tussen ons in egaliseren. En ik zou hierbij een bijzondere betekenis aan het woord egaliseren willen toekennen. Niet alleen vlak maken. Maar meer nog gelijk maken. Dat wil zeggen onze weg gelijk maken aan de weg van God, zodat er een heilige weg ontstaat, een weg die leidt naar heil voor allen. Van hier naar een nieuwe morgen, de dag van Jezus Christus.

Te vaak wordt in onze wereld wat krom is recht gepraat en wordt onrecht gelegitimeerd. Daarmee wordt in stand gehouden wat we eigenlijk niet willen. We verlangen betere dingen voor onszelf en voor onze kinderen en kleinkinderen.

Een wereld van vrede en geluk en heelheid, een wereld die gaaf is en waar mensen onbelemmerd en ongeschonden kunnen leven.

Daar mogen we voor leven en ons inspannen, ons bekeren en toenemen in kennis, liefde, onderscheidingsvermogen. Aan ons de opdracht om voor de werking van Gods Geest open te staan en ontvankelijk te zijn om het ogenschijnlijk onmogelijke te laten gebeuren, zoals Elisabeth en Maria die in hun openheid voor Gods Woord de levende tekenen van een nieuwe schepping ontvingen. Opdat alle vlees het heil van God zal aanschouwen. Amen.